

N:o 28.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående en biskopspension; gifven Stockholms slott den 18 december 1903.

Under återopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen medgifva, att ur biskopslöneregleringsfonden må, efter Kungl. Maj:ts bepröfvande, utgå en pension åt ärkebiskop eller biskop å 6,000 kronor årligen, under villkor att pension icke må tilldelas annan än den, som uppnått sjuttio års ålder, samt att ärkebiskop eller biskop, som hädanefter utnämnes, är skyldig att vid fyllda sjuttio års ålder afgå från ämbetet, så framt pension åt honom beredes och Kungl. Maj:t ej på grund af särskilda omständigheter finner det vara för kyrkans tjänst gagneligt, att han tills vidare i ämbetet kvarstår.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Carl von Friesen.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 november 1903.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
 Statsråden: ODELBERG,
 HUSBERG,
 PALANDER,
 WESTRING,
 RAMSTEDT,
 BERGER,
 VON FRIESEN,
 VIRGIN.

1:o.

Departementschefen, statsrådet von Friesen, anförde:

*Ang. en biskops-
pension.*

»Frågan om beredande af pensioner eller emeritilöner åt biskoparne har af de tre senaste kyrkomötena, åren 1893, 1898 och 1903, framburits inför Eders Kungl. Maj:t.

Vid 1893 års kyrkomöte blef denna fråga skild från den samtidigt väckta frågan om den allmänna pensioneringen af ålderstigna prästmän, i det att det Kyrkomötets tillfälliga utskott, som fått till sig hänvisadt ett uti sistberörda ämne väckt förslag, anförde: att i afseende både å skyldigheten för den pensionsberättigade att, under vissa förutsättningar, ovillkorligen afgå från innehafvande tjänst och å sättet för anskaffande af de erforderliga medlen en bestämd gräns borde uppdragas mellan biskoparne och det öfriga prästerskapet; att, då biskopsämbetenas innehafvare, i händelse af förfall, i flera viktiga afseenden ej kunde genom vikarier ersättas och med hänsyn till den stora betydelsen ej mindre för de särskilda stiftet

än äfven för kyrkan i dess helhet däraf, att dessa ämbeten alltid bekläddes af fullt kraftiga män, det å ena sidan syntes vara nödvändigt, att dessa ämbetsmän, därest pensionsrum funnes ledigt, erhöle rätt till afskedstagande vid en lägre ålder och jämförelsevis ringare grad af invaliditet än som för det öfriga prästerskapet borde fastslås såsom skäl till afgång; samt att å andra sidan på grund af den relativa lättheten att bilda pensionsfonden — väsentligen genom bidrag från biskoparnes löneregleringsfond — frågan om biskoparnes pensionering syntes vara jämförelsevis lätt löst.

Den Kyrkomötets hemställan, som i anledning häraf gjordes, om beredande af pensioner särskildt åt biskoparne och särskildt åt det öfriga prästerskapet, föredrogs den 30 december 1893 inför Eders Kungl. Maj:t, som förklarade denna framställning icke föranleda någon Eders Kungl. Maj:ts åtgärd.

Frågan förekom åter vid 1898 års kyrkomöte, som beslöt att hos Eders Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag för beredande af pensioner eller emeritilöner åt biskoparne.

Till stöd för denna hemställan anfördes: Den önskan hade ofta uttalats samt gifvit sig uttryck uti vid kyrkomötena och annorstädes framställda förslag, att åt svenska prästerskapet måtte beredas tillfälle att erhålla pension, när ålderns dagar medförde ett försvagande af de krafter, som kräfdes för ämbetets skötande, men meningarna hade dock icke kunnat enas om något förslag till allmän pensionering, hvars både önskvärdhet och utförbarhet till och med blifvit af många bestridda. Om meningarna således vore mycket delade rörande frågan om pension för prästerskapet i sin helhet, så torde detta icke vara fallet i fråga om lämpligheten af pensioner eller emeritilöner för biskoparne. Det vore också svårt att bestrida, att mycket tungt vägande skäl talade för att dessa, hvilkas funktioner till stor del ej kunde öfvertagas af vikarier, måtte kunna entledigas från sitt ämbete, när de enligt naturens ordning blefve af ålderdomens svaghet mer eller mindre förhindrade att utöfva det. Utsikten till att under sådana förhållanden se sig nödsakade att kvarstanna på sin plats måste särskildt och framför allt för dem själfva vara nedslående, detta så mycket mera, ju högre de tänkte om sitt ämbetes betydelse och ansvar. Själfva kunde de därför icke gärna annat än anse det i hög grad önskvärdt, att tillfälle blefve dem beredt att med bibehållande af skäligt underhåll få vid framskriden ålder lämna sin tjänst åt yngre krafter. Och att en sådan uppfattning delades af den stora allmänheten, torde icke vara tvifvel underkastadt. Då nu icke heller mot utförbarheten af denna pensionering några starkare invändningar torde kunna göras, enär biskopslöneregleringsfondens tillgångar inom en icke aflägsen framtid torde medgifva, att därur ett

väsentligt bidrag lämnades för ändamålet, för vars realiserande väl äfven biskoparne finge åtaga sig att erlægga årliga afgifter, så syntes frågan om denna pensionering kunna och bära lösas oberoende af frågan om allmän pensionering af prästerskapet.

Vidare betonades i Kyrkomötets skrifvelse, att fördelarne af biskoparnes pensionering i vida högre grad skulle tillgodokomma stiftens prästerskap och församlingar än biskoparne själfva samt att, då ett åstadkommande af biskopsprebendernas indragning, för hvilket ändamål biskopslöneregleringsfondens användande jämväl blifvit ifrågasatt, syntes vara af sekundär vikt i förhållande till det ändamål, hvarom nu vore fråga, någon tvekan angående lämpligheten af fondens användande i sistnämnda syfte icke syntes bära äga rum.

Öfver denna Kyrkomötets framställning har Eders Kungl. Maj:t låtit höra kammarkollegium och statskontoret, hvilka i ett den 28 september 1900 afgifvet utlåtande, efter att ha verkställt en beräkning af nämnda fonds tillgångar, utvisande, att dess inkomster skulle komma att öfverstiga de beräknade framtida utgifterna med omkring 13,000 kronor, hvilken summa sålunda ansåges kunna tagas i användning för den föreslagna pensioneringen, vidare anförde, att, då, enligt ämbetsverkens mening, inrättande af en särskild pensionskassa för biskopar med bidrag från biskopslöneregleringsfonden icke kunde med afseende å det ringa antalet delägare lämpligen anordnas samt frågan om inrättande af en pensionskassa för prästerskapet i allmänhet, i hvilken äfven biskoparne kunde vinna delaktighet, näppeligen kunde vänta sin lösning under en öfverskådlig framtid, hade ämbetsverken funnit det i Kyrkomötets skrifvelse åsyftade målet eller beredande af tillfälle åt ålderstigna och till fortsatt ämbetsutöfning mer eller mindre oförmögna biskopar att från ämbetet afgå lämpligast bära vinnas genom anvisande af emeritilöner åt sådana biskopar från biskopslöneregleringsfonden; och enligt ämbetsverkens mening syntes beloppet af dylik emeritilön skäligen kunna bestämmas till 6,000 kronor eller enahanda belopp, med hvilket landshöfding för närvarande af staten pensionerades. Såsom villkor för beviljande åt biskop af emeritilön ansåge ämbetsverken bära fastställas, att vederbörande skulle hafva uppnått en lefnadsålder af sjuttio år, vid hvilken ålder han ock skulle vara skyldig att från ämbetet afgå, därest emeritilön funnes att tillgå samt Eders Kungl. Maj:t ej på grund af särskilda omständigheter pröfvade det vara för kyrkans tjänst gagneligt, att han tills vidare i ämbetet kvarstode. Om — såsom ämbetsverken ansåge lämpligt — emeritilönerna begränsades till två och någon ovillkorlig rätt att vid viss lefnadsålder komma i åtnjutande af dylik förmån således hvarken kunde eller borde medgifvas, hade ämbets-

verken icke ansett det skäligen kunna ifrågasättas, att biskoparne skulle åläggas afgift för pensionering i denna form, hvilket under andra förhållanden syntes hafva varit rättvist.

De beräkningar af biskopslöneregleringsfondens ställning, som lågo till grund för detta kammarkollegii och statskontorets utlåtande, voro uppgjorda under förutsättning af vederbörandes bifall till Eders Kungl. Maj:ts till Riksdagen aflåtna propositioner om Härnösands stifts delning; och förr än denna fråga vunnit sin slutliga lösning, ansågs det icke lämpligt att upptaga frågan om biskopspensioneringen.

Emellertid har förslag härom, såsom förut omnämnts, väckts äfven vid 1903 års kyrkomöte, som uti underdånig skrifvelse den 10 oktober 1903 anhållit, det Eders Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för beredande ur biskopslöneregleringsfonden, i den mån dess tillgångar det medgäfvde, af pensioner åt biskoparne till det belopp och under de villkor, som af kammarkollegium och statskontoret föreslagits i dessa ämbetsverks underdåniga utlåtande den 28 september 1900.

Till stöd för denna framställning har Kyrkomötet, med åberopande af hvad som förut anförts och under erinran att från ekonomisk synpunkt förslaget genomförande icke torde möta några oöfverstigliga hinder, vidare anført: De stora fördelar, som därur komme att härflyta för såväl församlings- och skolväsen som stiftens prästerskap, vore alltför påtagliga, för att Kyrkomötet skulle behöfva ingå på ett vidlyftigare framhållande däraf. Endast det ansåge sig Kyrkomötet böra ytterligare betona, att förslaget hufvudsakligen afsåge att tillgodose församlingarnas berättigade anspråk att till stiftschef hafva en person med oförsvagad arbetsförmåga; hvarjämte icke borde alldeles lämnas å sido den obillighet, som låge däri, att under nuvarande förhållanden det kunde inträffa, att konsistoriernas öfriga ledamöter finge utan nämnvärd ersättning, måhända under en följd af år, bära den ökade arbetsbörd, som för dem blefve en följd af stiftschefens oförmåga att själf uppehålla sitt ämbete.

Då numera frågan om Härnösands stifts delning blifvit genom Riksdagens och Kyrkomötets bifall till Eders Kungl. Maj:ts därom framställda förslag slutligen löst, anser jag tiden vara inne att för Riksdagen framlägga det sålunda af Kyrkomötet upprepade gånger framställda önskemål om beredande af möjlighet till pensionering af ålderstigna biskopar. Såsom af Kyrkomötet med rätta framhållits, afser detta förslag hufvudsakligen att tillgodose församlingarnes berättigade kraf att till stiftschefer hafva endast fullt arbetsföra personer. Jag delar kammarkollegii och statskon-

torets mening, att dylik pension icke bör för någon ifrågakomma förr än han uppnått sjuttio års ålder; och i likhet med dessa ämbetsverk anser jag medlen för pensioneringen böra hämtas ur biskopslöneregleringsfonden.

Denna fond har tillkommit på grund af föreskrift i nådiga brefvet den 15 juni 1861 angående grunder för reglering af biskoparnes aflöning. Sedan nämligen uti nådig proposition den 16 december 1859 framlagts förslag om antagande af vissa grunder för reglering af biskoparnes aflöning, tillkännagåfvo Rikets Ständer uti skrifvelse den 29 oktober 1860, att detta förslag blifvit till alla delar — med undantag af en punkt, som nu ej är i fråga — af ständerna antaget. Femte punkten af det sålunda antagna och genom nyssnämnda nådiga bref kungjorda förslaget lyder:

»Öfverskjuter biskopslön det för densamma bestämda värde med större belopp än som motsvarar inkomsten af därifrån skilda prebendepastorat, bestämmer Kungl. Maj:t hvilka inkomster ytterligare böra därifrån afskiljas. Dessa ingå till statskontoret för att under titel 'Biskopslöneregleringsfonden' redovisas och till jämnande af annan biskopslön användas. På samma sätt förfares, om löneinkomsterna befinnas öfverskjuta normalbeloppet med mindre summa än att något prebendepastorat genast kan därifrån skiljas.»

Den sålunda bildade fondens ständiga inkomster utgöras af arrendemedel, indelningsersättning och räntefkastningen af fondens samlade kapital. Till fondens ständiga utgifter äro att räkna lönefyllnader, ersättningar för prebenden och hyresersättningar. Fondens närvarande ställning och förhållandet med fondens inkomster och utgifter under tioårsperioden 1893—1902 framgå af följande tablå:

Tablå, utvisande biskopslöneregleringsfondens inkomster och utgifter
åren 1893—1902.

	1893.	1894.	1895.	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.	1901.	1902.
Inkomster.										
Intressemedel	16,753 63	18,608 10	17,860 05	17,515 06	17,518 99	18,648 09	19,649 20	21,095 79	22,960 38	22,108 53
Arrendemedel m. m.	19,274 79	19,108 92	18,769 38	18,729 96	19,032 67	19,565 63	19,968 28	20,112 22	20,154 89	21,076 97
Indelningsersättning	11,716 17	11,760 03	11,557 32	11,436 63	11,364 68	11,675 11	11,981 87	12,265 20	12,290 67	12,438 60
Anordnad grundskatt	69 —	69 —	69 —	69 —	— —	138 —	69 —	69 —	69 —	69 —
Summa	47,813 59	49,546 05	48,255 75	47,750 65	47,916 34	50,026 83	51,668 35	53,542 21	55,474 94	55,693 10
Årlig medelinkomst ...	50,768 78									
Utgifter.										
Lönefyllnad	16,112 —	16,112 —	16,112 —	16,112 —	16,112 —	16,112 —	16,112 —	16,112 —	16,112 —	16,112 —
Ersättning för prebenden	5,248 49	5,248 49	5,248 49	5,248 49	5,248 49	5,248 49	5,248 49	5,248 49	5,248 49	5,248 49
Hyresersättning	1,500 —	1,500 —	1,500 —	1,500 —	1,500 —	1,500 —	1,500 —	1,500 —	1,500 —	1,500 —
Diverse	1,460 —	1,710 10	33,242 13	21,257 87	365 84	375 20	390 —	392 40	1,149 72	17,046 49
Summa	24,320 49	24,570 59	56,102 62	44,118 36	23,226 33	23,235 69	23,250 49	23,252 89	24,010 21	39,906 98
Årlig medelutgift	30,599 46									
Tillväxt	23,493 10	24,975 46	— —	3,632 29	24,690 01	26,791 14	28,417 86	30,289 32	31,464 73	15,786 12
Minskning	— —	— —	7,846 87	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
Behållning vid slutet af	435,959 61	460,935 07	453,088 20	456,720 49	481,410 50	508,201 64	536,619 50	566,908 82	598,373 55	614,159 67

Ur denna tablå, hvilken bifogats ett af kammarkollegium och statskontoret den 17 juli 1903 i annat ärende afgifvet utlåtande, och ur innehållet i samma utlåtande torde jag få anmärka:

att årsinkomsterna utgjort lägst 47,750 kronor 65 öre (år 1896) och högst 55,693 kronor 10 öre (år 1902) med ett medeltal af 50,768 kronor 78 öre;

att årsutgifterna uppgått till lägst 23,226 kronor 33 öre (år 1897) och högst 56,102 kronor 62 öre (år 1895) med ett medeltal af 30,599 kronor 46 öre;

att de ordinarie utgifterna, nämligen lönefyllnad, ersättning för prebenden och hyresersättning, uppgått till 22,860 kronor 49 öre om året;

att under perioden förekommit följande extra utgifter af mera betydelse, nämligen år 1895 till nytt biskopshus i Härnösand 31,892 kronor 13 öre, år 1896 för samma ändamål 19,907 kronor 87 öre och år 1902 för iståndsättande af ärkebiskopshuset i Uppsala 16,000 kronor;

samt att oaktadt de stora extra utgifter, som under perioden sålunda förekommit, fondens behållning därunder ökats från 412,466 kronor 51 öre vid slutet af år 1892 till 614,159 kronor 67 öre vid slutet af år 1902 eller med 201,693 kronor 16 öre.

Från och med år 1904 är emellertid en väsentlig ökning af fondens ordinarie utgiftssumma att emotse. I enlighet med det nu antagna förslaget om förändring i stiftsindelningen komma nämligen att ur fonden utgå för aflönande af biskop i Luleå stift 14,000 kronor årligen, däraf 12,000 kronor såsom lön och 2,000 kronor såsom hyresersättning. Och då Kalmar stift sammanslås med Växjö stift, kommer att för biskopen i det nya Växjö stift, utöfver biskopslönen i det nuvarande Växjö stift, utgå såsom lönetillägg ett årligt belopp af 2,000 kronor ur fonden, hvarvid dock är att märka, att samtidigt det till hyresersättning åt biskopen i Kalmar stift nu utgående beloppet af 1,500 kronor kommer att försvinna.

Vidare har Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 6 november 1903 medgifvit, att såsom bidrag till kostnaderna för iståndsättande af biskopshuset i Västerås finge från fonden utgå dels ett anslag utan återbetalningsskyldighet af 10,000 kronor, dels ock ett räntefritt lån å 15,000 kronor att af Västerås domkyrkas medel amorteras med en femtedel årligen. Då, såsom förut nämnts, äfven under tioårsperioden 1893—1902 dylika anslag ur fonden flera gånger förekommit, är det all anledning att antaga, att äfven för framtiden kraf på bidrag af denna art komma att framställas. Jag anser fördenskull försiktigheten bjuda att för närvarande begränsa förslaget om fondens anlåtande för biskospensionering till beviljande af endast en pension om 6,000 kronor.

På grund af hvad sålunda anförts hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t täcktes äska Riksdagens medgifvande därtill, att ur biskopslöne-regleringsfonden må, efter Eders Kungl. Maj:ts bepröfvande, utgå en pension åt ärkebiskop eller biskop å 6,000 kronor årligen under villkor att pension icke må tilldelas annan än den, som uppnått sjuttio års ålder, samt att ärkebiskop eller biskop, som hädanefter utnämnes, är skyldig att vid fyllda sjuttio års ålder afgå från ämbetet, så framt pension åt honom beredes och Eders Kungl. Maj:t ej på grund af särskilda omständigheter finner det vara för kyrkans tjänst gagneligt, att han tills vidare i ämbetet kvarstår.»

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen i nåder lämna bifall; och skulle nådig proposition af den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo:

Hugo Tigerschiöld.